

МУЗИЧНО-РИТМІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ

Кравчук Т.М., Санжарова Н.М., Голенкова Ю.В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У даній статті розкрито особливості музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Проаналізовано її еволюцію та сучасний стан на факультетах фізичної культури в умовах кредитно-модульної системи навчання. Витоки музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури сягають у 20-ті рр. ХХ ст. У 1923р було вперше введено ритмічну гімнастику як один з компонентів підготовки майбутніх педагогів. Ритмічна гімнастика під назвою «Музично-ритмічне виховання» входить до навчальних планів факультетів фізичної культури вищих педагогічних закладів.

Ключові слова: ритмічна гімнастика, фізична культура майбутні вчителі, музично-ритмічна підготовка

Аннотация. Кравчук Т.М., Санжарова Н.М., Голенкова Ю.В. **Музыкально-ритмическая подготовка будущих учителей физической культуры: опыт и современность.** В данной статье раскрыты особенности музыкально-ритмической подготовки будущих учителей физической культуры. Проанализирована ее эволюция и современное состояние на факультетах физической культуры в условиях кредитно-модульного обучения. Истоки музыкально-ритмической подготовки будущих учителей физической культуры уходят в 20-е гг. ХХ ст. В 1923р была впервые введена ритмическая гимнастика как один из компонентов подготовки будущих педагогов. Ритмическая гимнастика под названием «Музыкально-ритмическое воспитание» входит в учебные планы факультетов физической культуры высших педагогических заведений.

Ключевые слова: ритмическая гимнастика, физическая культура будущие учителя, музыкально-ритмическая подготовка

Annotation. Kravchuk T.M., Sanzharova N.M., Golenkova Y.V. **Musical - rhythmic preparation of the future teachers of physical training: experience and the modernity.** In article reveal open particularities music-rhythmic preparing the future teachers of the physical culture. Analyzed its evolution and modern condition will on faculty of the physical culture in condition credit-module education. Sources of musical - rhythmic preparation of the future teachers of physical training leave in 20th. XX item. In 1923 p the rhythmical gymnastics as one of builders of preparation of the future teachers for the first time has been entered. The rhythmical gymnastics under a title « Musical - rhythmic education » is included into curricula of faculties of physical training of the maximum pedagogical deposits.

Keywords: rhythmic athletics, physical culture, future teacher, music-rhythmic preparation.

Вступ.

Сьогодення вимагає від вищих навчальних закладів підготовки спеціалістів, здатних на високому рівні виконувати професійні функції, конкурентоспроможних у складних ринкових відносинах. Саме тому система вищої педагогічної освіти України потребує адаптації до вимог Болонського процесу та вимагає пошуку нових педагогічно доцільних форм і методів підготовки майбутніх учителів. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує підготовка учителів фізичної культури які мають стати носіями ідей здорового способу життя, першими помічниками у формуванні міцного тіла та духу школярів.

Аналіз сучасних навчальних планів факультетів фізичної культури показує, що серед спеціально-методичних дисциплін важливе місце займає викладання «Ритміки і хореографії», дисципліни, спрямованої на виховання естетики рухів майбутнього педагога та підготовку його до різних видів навчально-виховної роботи в школі.

Дослідженню особливостей проведення занять з ритміки та хореографії присвячено праці Т.С. Лисицької, М.Ю. Ростовцевої, Є.А. Ширковець (1985) [3], В.В. Матова (1985) [4], Т.Т. Ротгерс (1984) [6] та інших. Але дослідники не ставили завдання проаналізувати динаміку розвитку змісту, форм і методів музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури від минулого до сучасності.

Робота виконана згідно з планом НДР Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Формулювання цілей роботи

Мета дослідження – проаналізувати досвід та сучасний стан музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

Завдання дослідження. Розкрити історичні передумови використання музично-ритмічного виховання як одного із засобів спеціально-методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Проаналізувати зміст, форми та методи музично-ритмічної підготовки студентів факультетів фізичної культури в рамках Болонської системи. Для вирішення поставлених завдань було використано наступні методи: аналіз наукової та навчально-методичної літератури, опитування та анкетування

Результати дослідження:

Вивчення широкого кола джерел показує, що музично-ритмічні вправи почали застосовуватися при підготовці майбутніх учителів досить давно і посіли гідне місце в навчальних планах різних вищих закладів освіти. Так, ще починаючи з 20-х рр. ХХ ст., ритмічна гімнастика з метою формування всебічно розвиненої особистості, поступово впроваджувалася в навчально-виховну роботу різних освітніх установ. У зверненні Державної комісії з питань освіти, надрукованому 16 квітня 1918р. в «Известиях Всероссийского

Центрального исполнительного комітета», наголошувалося, що масова ритмічна гімнастика є одним із важливих факторів фізичного розвитку дітей [4, С.10]. Це сприяло уведенню ритмічної гімнастики до навчальних планів і програм середніх та вищих освітніх закладів і викликало потребу в підготовці спеціальних викладацьких кадрів, ознайомих з основами цього виду фізичного виховання.

Першим педагогічним закладом такого типу стала “Студія пластичного руху” під керівництвом З.Д.Вербової, відкрита у 1923р., в Москві з ініціативи А.В.Луначарського. Студія готувала вчителів фізичної культури для різних установ соціальної освіти. До навчального плану студії було включено ряд спеціально-методичних дисциплін: ритмічна гімнастика і сольфеджіо за Ж.Далькросом, пластика, акробатика, елементи класичного й історико-побутового танцю, композиція та складання довільних вправ. У цьому навчальному закладі вперше здійснювалася теоретико-методична підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до викладання ритмічної гімнастики у школах [5, С. 6].

Ритмічна гімнастика у обсязі 20 год. входила й до навчальних планів короткотермінових курсів фізичної культури відкритих у середині 20-х рр. у Харкові, Києві, Одесі та Чернігові, а також Всеукраїнських курсів у Харкові. Основні компоненти ритмічної гімнастики – музика, ритміка та пластика були також одними із засобів спеціально-методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на спеціальних відділах фізичної культури заснованих у 1929 р. при Харківському і Київському інститутах народної освіти та однорічних курсах при Одеському ІНО й Артемівському педтехнікумі, а також інституті фізичної культури відкритому в 1930 р у Харкові. Так, на трьохрічному відділі фізичної культури при Київському ІНО на ритмічну гімнастику відводилося 132 год., на однорічних курсах фізкультури при Одеському ІНО та Артемівському педтехнікумі – 72 год., в інституті – 90 год. [7, арк. 6].

Вивчення та аналіз навчальних планів факультетів фізичного виховання, відкритих у др. пол. 40-х рр., показує, що майбутні вчителі вивчали “Музично-ритмічне виховання” (90 год.), яке включало танці та елементи ритмопластики. Студенти ознайомилися з теоретичними основами музичної грамоти та практично вивчали народні й класичні танці, а також одержували вміння та навички з техніки поєднання різних рухів з музикою.

У др. пол. ХХ ст. спостерігалось зниження інтересу до ритмічної гімнастики як однієї з форм фізичного виховання молоді. Це було викликано стрімким розвитком спортивної та художньої гімнастики, а також фігурного катання, в яких використовувалась значна кількість елементів ритмічної гімнастики. У зв'язку з цим спостерігалось зниження уваги і до музично-ритмічної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання [4, С. 9]. Так, навчальним планом для факультетів фізичного виховання, затвердженим у 1959 р. на дисципліну “Музично-ритмічне виховання” було відведено лише 48 год., що на 42 год. менше ніж у 1947 р.

Але, як свідчать архівні матеріали, вже у 1963 р. кількість навчальних годин, що відводилися на музично-ритмічну підготовку майбутніх фахівців з збільшилася до 82 год. У цьому ж році на факультеті фізичного виховання Харківського педагогічного інституту ім. Г.С.Сковороди була заснована перша в країні кафедра музично-ритмічного виховання.

Викладачі кафедри працювали над удосконаленням теоретичного курсу лекцій, та практичними заняттями з методики музично-ритмічного виховання школярів. Протягом першого та другого років навчання, майбутні вчителі фізичного виховання в процесі лекцій здобували теоретичні знання з основ музичної грамоти, методики використання засобів музичної виразності рухів та впливу ритмічної гімнастики на рухові, психічні і особистісні якості учнів. Під час практичних занять, студенти оволодівали технікою виконання фізичних вправ під музику та методикою використання технічних засобів навчання.

Багатий практичний досвід та теоретичні розробки кафедри музично-ритмічного виховання факультету фізичної культури Харківського вищого педагогічного закладу, накопичені протягом багатьох десятиліть, збереглися і сьогодні, та конструктивно переглянуті згідно вимог Болонської системи. Так, за новим навчальним планом факультету фізичної культури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди розробленим з урахуванням кредитно-модульної системи навчання, дисципліна «Ритміка і хореографія» викладається на першому курсі у обсязі 108 год. З них на лекції (теоретичну підготовку) відведено 6 год., практичні заняття - 48 год., самостійну роботу - 36 год., індивідуальну роботу (індивідуальні навчально-дослідні завдання) - 18 год.

Програма навчальної дисципліни “Ритміка і хореографія” складена відповідно до навчального плану зі спеціальності 6.010103 – педагогіка і методика середньої освіти, фізична культура відповідає основним завданням модернізації освіти України на шляху до входження її у європейський загальний освітній простір. “Ритміка і хореографія” є самостійною навчальною дисципліною, яка серед інших дисциплін забезпечує багатокomпонентну структуру діяльності вчителя фізичної культури в середній загальноосвітній школі.

Мета навчальної дисципліни “Ритміка і хореографія” – удосконалення музичної та рухової культури студентів всебічний гармонійний розвиток їхньої особистості, формування знань, умінь і навичок з музично-ритмічного виховання і основ хореографії, необхідних майбутньому вчителю фізичної культури

Головними завданнями навчальної дисципліни є:

- озброїти студентів елементарними знаннями з музичної грамоти, необхідними для кваліфікованого проведення різноманітних форм роботи з фізичного виховання у школі з використанням музичного супроводу;
- навчити майбутніх учителів фізичної культури сприймати музику, передавати в рухах її зміст;

- сформувати у студентів професійно-педагогічні вміння та навички зі складання та проведення комплексів фізичних вправ відповідно до змісту музичних творів;
- навчити студентів елементам бальних, народних та сучасних естрадних танців, ритмічної гімнастики (танцювальної аеробіки).

Розподіл годин за темами представлено в табл. 1.

Таблиця 1.

Структура залікового кредиту курсу

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінари	Самостійна робота	Індивідуальні завдання
Змістовий модуль I. Елементарні основи музичної грамоти				
Тема 1. Місце і значення музично-ритмічного виховання в системі підготовки вчителя фізичної культури	2		2	Індивідуальні навчальні завдання 6
Тема 2. Зв'язок фізичних вправ з мелодією, ритмом і розміром музичного супроводу	2	4	4	
Тема 3. Темп і динамічні відтінки музики. Характер та особливості побудови музичного твору.	2	4	4	
Змістовий модуль II. Загальна характеристика вправ ритміки і хореографії				
Тема 4. Основні вправи класичної хореографії		6	2	Індивідуальні навчальні завдання 6
Тема 5. Характеристика підготовчих та базових танцювальних рухів і кроків		4	2	
Тема 6. Вправи ритмічної гімнастики (танцювальної аеробіки) і методика їх викладання		4	4	
Тема 7. Особливості добору музичного супроводу для занять ритмікою та аеробікою.		2	4	
Змістовий модуль III. Бальні та сучасні естрадні танці				
Тема 8. Латиноамериканські танці		4	2	Індивідуальні навчальні завдання 3
Тема 9. Європейські танці		6	2	
Тема 10. Сучасні естрадні танці		4	2	
Змістовий модуль IV. Народні танці				
Тема 11. Іспанський танець		2	2	Індивідуальні навчальні завдання 3
Тема 12. Грецький танець		2	2	
Тема 13. Український танець		6	4	
Всього годин	6	48	36	18

Як показує досвід, студенти під час вивчення дисципліни «Ритміка і хореографія» здобувають систему знань, умінь та навичок, необхідних для успішного проведення уроків фізичної культури в школі, а також позакласних та позашкільних заходів. Вони також беруть активну участь у творчому житті факультету виступають з танцювальними композиціями, вивченими у ході занять на святкових заходах загальноуніверситетського міського та обласного масштабу.

Висновки.

Таким чином, витоки музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури сягають у 20-ті рр. XX ст. Саме у 1923р до «Студії пластичного руху» З.Д.Вербової – педагогічного закладу, що готував вчительські кадри з фізичного виховання було вперше введено ритмічну гімнастику як один з компонентів підготовки майбутніх педагогів. У 40-х рр. XX ст., ритмічну гімнастику починають викладати в Центральному інституті фізичної культури Москві, а у 60-х рр. XXст. ця дисципліна під назвою «Музично-ритмічне виховання» міцно входить до навчальних планів факультетів фізичної культури вищих педагогічних закладів. Доцільність музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів беззаперечна і сьогодні, про що свідчить наявність дисципліни «Ритміка і хореографія» в нових навчальних планах факультетів фізичної культури розроблених за вимогами сучасної системи навчання.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших проблем музично-ритмічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

Література

1. ДАХО. Ф-Р-4293. Оп.3, од. зб. 63, 30 арк.
2. ДАХО. Ф-Р-4293. Оп.3, од. зб. 124, 19 арк.
3. Лисицкая Т.С., Ростовцева М.Ю., Ширковец Е.А. Ритмическая гимнастика, методика и физиологическое обоснование// Гимнастика Сб.ст.М., 1985. – Вып. 1. – С. 24-29.
4. Матов В.В. Ритмическая гимнастика// Физкультура и спорт.-1985.-№1.
5. Найпак В.Д. Страницы истории// Гимнастика.-1985.-№1.-С.57-61.

6. Ротгерс Т.Т. Музыкально-ритмическое воспитание в профессиональной подготовке учителя физической культуры Автореф.дис...канд.пед.наук – М., 1984. – 24с.
7. ЦДАВОВУ. Фонд 166, Оп. 6, од. зб. 10885, 164 арк.

Надійшла до редакції 28.10.2008р.